

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

ABDI IBRAHIM PROTIV NORVEŠKE PRESUDA VELIKOG VIJEĆA OD 10. PROSINCA 2021 ZAHTJEVI BR. 15379/16

Propusti u postupku donošenja odluke o posvojenju doveli su do trajnog i neopravdanog raskida obiteljskih odnosa podnositeljice i njezinog sina te povrede njezinog prava na poštovanje obiteljskog života

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva je somalijska državljanka koja je u lipnju 2010. godine sa svojim jednogodišnjim sinom X. emigrirala u Norvešku gdje joj je priznat status azilanta. S obzirom na to da je podnositeljica i sama tada još bila maloljetna te kako bi dobila potrebnu pomoć u skrbi za X., podnositeljica je sa sinom uselila u obiteljski centar namijenjen za tu svrhu. No već nakon tjedan dana boravka u obiteljskom centru, osoblje centra je nadležnoj službi za skrb o djeci poslalo obavijest o svojoj zabrinutosti za X.-ovu dobrobit i za sposobnost ??? podnositeljice da se skrbi o njemu. Postupajući po zaprimljenoj obavijesti, X. je žurno udomljen, a u prosincu 2010. godine, po provedenom postupku za donošenje odluke o skrbi, smješten u norvešku, kršćansku obitelj, pripadnike Norveške misionarske crkve. Podnositeljica se protivila takvoj odluci, ističući da bi X., trebao biti povjeren njenim rođacima ili nekoj muslimanskoj obitelji kulturološki bližoj njenom i X.-ovom porijeklu. Njezin zahtjev je odbijen uz obrazloženje da X.-ova potreba za psihološkom sigurnošću i stabilnim životnom ima prevagu pri odabiru udomitelja. U sljedeće tri i pol godine pravo na susrete i druženje podnositeljice zahtjeva s njenim sinom bilo je krajnje ograničeno. Kontakt je bio sveden na četiri kratka susreta pod nadzorom godišnje, a povodom žalbe podnositeljice povećan je na šest susreta godišnje. U rujnu 2013. godine službe za skrb o djeci pokrenule su postupak posvojenja X. Sukladno njihovom prijedlogu, dosadašnjim udomiteljima odobreno je posvojenje X.-a, a podnositeljici zahtjeva oduzeta je roditeljska skrb te pravo na kontakt. Dodatno, po pravomoćnosti posvojenja posvojitelji su namjeravali X.-a krstiti te mu nadjenuti novo ime. Protiv predmetne odluke podnositeljica je izjavila žalbu, no nije tražila ponovno povjeravanje

X.-a njoj na skrb, prihvativši da je već dugo vremena proveo s udomiteljima i da se za njih vezao, već je tražila pravo na kontakt sa sinom kako bi on mogao zadržati svoje kulturne i vjerske korijene. U svibnju 2015. godine Viši sud je presudom potvrdio odluku o posvojenju, u postupku u kojem je, *inter alia* ispitao etnički, vjerski i kulturni aspekt predloženog posvojenja.

PRIGOVORI

Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je njezino lišenje roditeljske skrbi i posvojenje X.-a predstavljalo povredu prava na poštovanje obiteljskog života koje se jamči člankom 8. Konvencije. Ujedno, podnositeljica je tvrdila da je posvojenje X.-a od strane fundamentalne kršćanske obitelji povrijedilo njezino pravo na slobodu vjeroispovijedi.

Jednoglasnom [presudom vijeća](#), 17. prosinca 2020., ESLJP je smatrao da sve prigovore podnositeljice zahtjeva treba ispitati prema članku 8. Konvencije, proglašivši zahtjev dopuštenim u tom smislu te utvrdivši da je došlo do povrede podnositeljičinog prava na poštovanje obiteljskog života.

Na zahtjev podnositeljice, koja je smatrala da ESLJP treba posebno ispitati i njezin prigovor u smislu članka 9. Konvencije, odbor od pet sudaca 11. svibnja 2020. odobrio je podnošenje predmeta velikom vijeću.

OCJENA ESLJP-a

Uvodno, veliko vijeće ESLJP je istaknulo da se prigovori podnositeljice podneseni na temelju članka 8. i članka 9. Konvencije tiču istih mjera, odnosno lišenja podnositeljice roditeljske skrbi i dopuštenja za posvojenje X.-a. Osvrćući se na prigovor podnositeljice zbog povrede prava na slobodu vjeroispovijedi, ESLJP se složio s podnositeljicom da je u njezinom predmetu postignuta potrebna razina uvjerljivosti i ozbiljnosti kako bi on potpao pod opseg jamstava zajamčenih člankom 9. Konvencije (*Izzettin Doğan i drugi protiv Turske*¹ [VV], stavak 68.). ESLJP je također potvrdio da se pravo roditelja odgajati svoje dijete u skladu s vlastitim vjerskim ili filozofskim uvjerenjima može smatrati načinom očitovanja vjere ili uvjerenja roditelja, a koje pravo se ostvaruje kroz svakodnevni život roditelja i djeteta te poučavanje djeteta vjerskoj praksi i obredima. Stoga, oduzimanje djeteta ili njegov smještaj u udomiteljsku obitelj svakako predstavlja ograničenje predmetnog prava. No prema mišljenju ESLJP-a, prigovor podnositeljice zahtjeva koji se odnosio na negativan učinak odabira udomitelja u odnosu na njezinu želju da se X. odgaja u skladu s njezinom muslimanskom vjerom mogao se ispitati kao sastavni dio njezinog prigovora koji se odnosi na njezino pravo na poštovanje obiteljskog života, tumačenog u svjetlu članka 9. Konvencije.

¹ Sažetak presude dostupan je na i [hrvatskom jeziku](#).

Slijedom načela *iura novit curia*, veliko vijeće ESLJP-a kao gospodar pravne kategorizacije (*Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], stavak 126.), odlučio je zahtjev podnositeljice ispitati analizirajući ga prvenstveno kroz prizmu članka 8. Konvencije, a u skladu sa svojom dosadašnjom praksom (*Young, James i Webster protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 57., ili *Kjeldsen, Busk Madsen i Pedersen protiv Danske*², stavak 52.).

U smislu ocjene osnovanosti zahtjeva i provođenja testa razmjernosti ESLJP nije doveo u pitanje da je podnositeljičino lišenje roditeljske skrbi i odobrenje posvajanja njezina sina imalo legitiman cilj i bilo zakonito. Naime, postupanje nacionalnih vlasti bilo je u skladu s norveškim Zakonom o dobrobiti djeteta i Zakonom o posvajanju, te je bilo usmjereno ka zaštiti X.-ovog „zdravlja i morala“ i njegovih „prava“. Međutim, ESLJP je detaljno analizirao jesu li osporene mjere doista bile nužne u demokratskom društvu za postizanje navedenih legitimnih ciljeva.

Pozivajući se na svoju presudu u predmetu *Strand Lobben i drugi protiv Norveške* [VV] (stavci 202.-213.), ESLJP je ponovio niz načela koja je potrebno razmotriti pri ocjeni nužnosti mjera za dobrobit djeteta. Među ostalim, ESLJP je ponovio da je u ovakvim predmetima, u kojima se odlučuje o zamjeni udomiteljstva djeteta posvojenjem, načelo najboljeg interesa djeteta od najveće važnosti. Općenito, u najboljem je interesu djeteta održavanje veze i odnosa sa svojom obitelji, osim ako se ne pojave posebni razlozi koji bi ukazali na potrebu za suprotnim postupanjem. Navedeno pravilo, sukladno utvrđenju ESLJP-a, vrijedi zato jer prekid obiteljskih veza podrazumijeva trajan raskid a s obiteljskim korijenima. Stoga, u slučajevima kada je obiteljski život bio ograničen, kao u predmetu podnositeljice gdje je X. bio smješten u udomiteljsku obitelj, nacionalna tijela imaju pozitivnu obvezu prema članku 8. Konvencije omogućiti ponovno spajanje obitelji čim to bude razumno izvedivo. Nacionalne vlasti moraju učiniti sve kako bi se očuvali, i ako je potrebno, obnovili obiteljski odnosi. Stoga bi posvajanje, koje podrazumijeva trajni prekid obiteljskih veza trebalo biti dopušteno samo u vrlo iznimnim okolnostima i može biti opravdano samo ako je motivirano prevladavajućim zahtjevom koji se odnosi na najbolji interes djeteta, te kada ne postoje stvarni izgledi za rehabilitaciju ili ponovno spajanje obitelji.

Primjenjujući istaknuta načela na činjenične ovog predmeta, ESLJP je primijetio da je odluka o zamjeni udomljavanja X.-a s posvojenjem, a suprotno želji njegove majke, bila donesena jer je X. u tom trenutku već četiri i pol godine živio s udomiteljima za koje se vezao, negativno reagirao na susrete s podnositeljicom te bio ranjivo dijete kojem je bila potrebna stabilnost. No prema zaključku ESLJP-a, sve navedeno, kao i činjenica da podnositeljica nije zahtijevala povrat X.-a sebi u skrb, nije oslobodilo norveške vlasti obveze da omogući podnositeljici zahtjeva i X.-u da ostanu u kontaktu. Također, mogućnost bioloških roditelja kojima je ograničena roditeljska skrb da u budućnosti zahtijevaju vraćanje svog djeteta, načelno se ne može smatrati čimbenikom u korist posvojenja. Naime, korištenje pravnih lijekova za ukidanje odluka o udomiteljskoj skrbi ili odluka kojima je ograničena mogućnost kontakta roditelja s djetetom predstavlja sastavni dio prava roditelja na obiteljski život (*M. L. protiv Norveške*, stavak 95.). Iz odluka norveških sudova proizlazi da su nacionalne vlasti veću pozornost

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

posvetile protivljenju udomitelja „otvorenom posvojenju“ koje je podnositeljica predlagala nego njenom interesu za mogućnošću nastavka obiteljskog života sa svojim djetetom kroz kontakt s njim. ESLJP je bio kritičan i prema odluci o susretu i druženju koja je bila restriktivno određena, na samo 4 odnosno 6 kratkih susreta godišnje, a koji su se pritom i polovično provodili, jer se iz tako malog uzorka susreta podnositeljice i X.-a teško mogao donijeti zaključak o tome što bi bio najbolji interes X.-a kada se donosila odluka o posvojenju. Slijedom navedenog, ESLJP je smatrao da u postupku koji je prethodio lišenju podnositeljice roditeljske skrbi i odobrenju posvojenja X.-a, norveške vlasti nisu ni pokušale stvarno provesti test pravične ravnoteže između interesa djeteta i podnositeljice kao njegove biološke majke i obitelji, niti su iznijele dovoljno značajne razloge iz kojih bi proizlazilo da su okolnosti predmeta bile toliko izuzetne da bi opravdale potpuni i definitivni prekid veza između X.-a i podnositeljice zahtjeva.

Konačno, a u odnosu na zaključak ESLJP da u ovom predmetu članak 8. treba tumačiti u svjetlu članka 9. Konvencije i želje podnositeljice zahtjeva da X. bude odgajan u skladu s njezinim vjerskim uvjerenjima i podrijetlom, ESLJP je prihvatio nastojanja koja su norveški sudovi učinili kako bi uskladili suprotstavljene interese u postupku, a koji su uključivali i analizu ovog pitanja. U tom smislu, ESLJP je napomenuo da su norveške vlasti inicijalno za X.-a pokušale pronaći primjerenu muslimansku udomiteljsku obitelj, dok su u postupku posvojenja detaljno analizirale pitanje tada već postojeće privrženosti X.-a okruženju udomitelja i njegovo planirano vjersko preobraćenje u odnosu na njegovo izvorno porijeklo i razliku u vjerskim uvjerenjima potencijalnih posvojitelja i podnositeljice zahtjeva.

No, iako obveza osiguranja kontinuiteta u odgoju djeteta, predviđena i Konvencijom o pravima djeteta³, u konačnici predstavlja obvezu sredstava, a ne rezultata, razlozi navedeni u prilog osporenoj odluci o posvojenju, nisu bili dovoljni da opravdaju potpuni i definitivni prekid veza između X.-a i podnositeljice zahtjeva. Naime, imajući u vidu težinu miješanja u pravo na poštovanje obiteljskog života i ozbiljnost interesa o kojima je riječ, postupak donošenja odluke koji je doveo do potpunog i konačnog prekida obiteljskih veza podnositeljice zahtjeva s X.-om nije bio proveden na način koji je osigurao da sva stajališta i interesi podnositeljice budu propisno razmotrena.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede članak 8. Konvencije.

U odnosu zahtjev podnositeljice da ESLJP u njenom predmetu naznači mogućnost ponavljanja nacionalnog postupka posvajanja kao individualnu mjeru sukladno članku 46. Konvencije, ESLJP je napomenuo da u predmetima ove vrste najbolji interes djeteta mora biti od najveće važnosti. S obzirom na to da X. i njegovi posvojitelji trenutno žive u obiteljskoj zajednici, donošenje takve individualne mjere moglo bi dovesti do miješanja u njihovo pravo na

³ Članak 20. stavak 3. Konvencije o pravima djeteta:

„Takva zaštita može, *inter alia*, uključivati smještaj kod udomitelja, kafalu po islamskom zakonu, posvojenje ili, po potrebi, smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci. Pri donošenju rješenja, osobita pozornost mora se posvetiti osiguranju kontinuiteta u djetetovu odgoju, kao i njegovu etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom podrijetlu.“

poštovanje obiteljskog života i otvoriti nova pitanja koja nisu predstavljala meritorni dio ove presude.

PRAVEDNA NAKNADE

100.000 EUR na ime nematerijalne štete

22.500 EUR na ime troškova izdataka